

ЦРНОГОРАЦ

НЕЉЕЉНИ ПОЛИТИЧКИ ЛИСТ.

БРОЈ 5.

На Цетињу у Суботу 5. Фебруара 1872.

ГОДИНА II.

ЦРНОГОРАЦ издаје један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. п.; — За СРБИЈУ год. ф. 7; по год. ф. 3. 50. п.; четврт год. ф. 1. 75. п. — За све друге земље год. ф. 8; по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. — За огласе плаћа се за ред 5 новчића. — Дописи, предмети и све наручбине шилу се уредништву на Цетињу преко г. Петра Рамадановића у Котору.

ШТА РАДИМО, А ШТА ТРЕБА ДА РАДИМО.

I.

Говорећи о уједињењу народа нашега, ми смо недавно нагласили, да нам за остварење те идеје треба, да њоме нас народ наш буде задахнут. Тада смо добили од једнога листа, као што смо и онда споменули, одговор, да уједињење своје донста и жели васколики народ наш. Но између жеље, коју неодричемо, и онога, чега би требало да има у народу нашем, а на жалост нема, постоји велика разлика.

Ево како је то: народ наш жели, да се уједини, и то не од јуче, него од како је изгубио слободу своју. За доказ према је то ствар тако јасна, да га и не треба, наводимо иселење хиљада најбољих јунака српских из своје отачбине под Чарнојевићем а за вријеме цара Леополда.

То је био један покушај неколицине за ослобођење свега народа испод поплаве турске, који је на жалост остао не само без успјеха, него је имао најжалоснијих последица по јединство наше, јер не само што се у толикијем бојевима од онога времена до данас, који је Аустрија водила, утирале цвијет Српства, него се неки иселили и у Русију, те су до сада са свијем угинули, а та је судбина постигла и неколико и њихову заоставшну браћу у Аустрији. Међу тиме и сам народ који је остао у својему староме завичају тиме је јако ослабио.

Даље револуција српска под Карађорђевићем. Шта је она друго него дивни израз неодољиве тежње за ослобођењем? Што је сувишно, могли би још споменути крваву и јуначку борбу од толико вјекова витешкијех Црногораца, који се нијесу борили само за своје одржање, него и за ослобођење браће своје. Јасни су свиједоци томе између осталог скоро непрекидно ратовање Црногораца у Херцеговини као и заузеће Боке, под св. Петром (Петром I. Петровићем Његушом.)

Дакле било је увијек жеље за ослобођењем, па у ужем смислу и за ослобођењем народним, али, као што већ рекосмо, та је жеља остала увијек само жеља.

Тражећи узрока томе ако се запитамо за што је тако? мислимо, да никакве околности не можемо прије окривити, него ту, што народ наш уз ту жељу није био одушевљен толико оштрим и чврст, да је као један човек устао и прегасио за остварење њено и то необирући се на жртве, јер овдје морамо и то казати, да нас наш општи устапак за ону сврху не би никада стао онолико жртава, колико је већ до сад невинијех народнијех жртава пало и колико и данас још једнако пада узалудно, без цијели, без од стране, него једино од њега народнијех угњетача.

И не само што није толико одушевљен, него чини се да он и не помишља на укупно ослобођење и уједињење своје. За давну прошлост нећемо да говоримо, него да погледамо тако рећи само на јуче. Год. 1848 и 1849, кад је пламен револуције Јевропу обузео, а аустро-угарски Срби заронише у крваву борбу. И на ону дивну слику српскога јунаштва и самопрегоравања, која се и у опоме крају нашега народа том приликом разви, не може ни један српски човек овога гледишта, на којем данас ми

стојимо, с поносом гледати. А за што? За то што она јуначка и јуначки проливена крв српска није потекла за слободу и јединство народа српскога, него за хабсбуршки дом и царевину, што је обоје тада у опасности било, да ће пропасти. А од тога, зашто се они Срби бореше, ни они сами немогаху ништа више очекивати, него мало милости, која их до данас једва одржаваше у животу.

Тако је било прије двадесет година, а тако се исто догоди и прије само њеке године. Устаде храбра Бока, изазвана несмотреним поступцима ондашње далматинске бюрокрације, која је цијела да зада последни ударац тамошњој народној странци. И кад је шака Бокеза хиљаде мађарскијех тјесногаћа од себе јуначки отиснула и кад је већ дошла у тај положај, да се Беч и Пешта, према њој склони на помирљив корак, она се најзад приклонила својој постојећој влади и задовољила се ма и непатним обећањима исте.

Паншљетку није ни разкозачки устапак од прошле године такав, да би га могли овђе прећутати. Устаде шака људи и јавно и гласно изрекоше, да је њихова тежња, да оборе Аустро-Угарску, па да остваре јединство свега народа. Запешен покушај шаке људи! А шта је и од овога покушаја било сви знамо. Коловође су стрељани, а остали, што су тобоже као прости људи били заведени од неваљалаца, или су кажњени, или им је „милостиво“ опроштено. „Кажњени“ и „опроштено!“ Како тешко тичу у народно срце ове ријечи! Дакле они су криви, што су устали за најсветију ствар, за народно ослобођење и уједињење! Да срамна времена, да жалостна стања нашега! Али тако је, и хтјело нам се не хтјело, морамо сада угушити осјећање, које нам узаври при тој помисли.

Ово што додје рекосмо, дозвољно је да сасвијем одржи тврђење наше, да је у нашем народу било и да има жеље за ослобођењем, али да народ наш никада није показао ону вољу и снагу, која је потребна за остварење њено.

Ако нам когод примјети: да што су они крвави покушаји, које смо овдје сами навели? Зар они не показују вољу и стварно дјелање за извршење народње мисли? Ако нам когод то примјети, а друго и онако неможе, то ће нам добро доћи, јер баш на то се ми и ослањамо. Ништа боље од тих самвијех револуционарнијех покушаја не докажује да у нашој народној маси није дозрела револуционарна мисао, без чега су нам сва напрезања без изгледа, да, дакле, није васколики народ наш ваљан на одлучно прегнуће.

Ми смо већ рекли да многи покрети, или боље устапци, који се појавише у нашем народу, не имадоше пред собом ону тежњу, коју би морали имати, него су били више мјеснога значаја, т. ј. сводили су се на то, да се опоме дјелују народа нашега, који је устао, олакша, и ништа више. Док је тај устапак трајао, остали много претежнији дло народа сједино је спокорно, није се кретао, и није осјећао ништа, што би га могло покренути. Обично је врло мало људи било, који су увиђали и живо осјећали, да оној браћи ваља помоћи колико њих

самвијех ради, толико и ради онште ствари народње. Сви остали или су као обична публика у позоришту или општије да кажемо, као и сав други радознала свијет, само сдушали и гледали шта се ради или су, што је још горе, осуђивали одважност браће своје.

Овако исто расположење народа показивало се и при општем уставцима покрајичнијем најновијег времена, који су отворено написали на своју заставу: ослобођење и уједињење народа. А у колико су оваква предузећа тежа, замашнија и опаснија, у толико се још више показиваше хладноћа, — или ако није сувише много речено — немарност народа, или бар онога реда људи који хоће да претставља народ. Онда се обично истиче мноштво мудраца, који напријед звају, да такви покушаји немају изгледа, или чак да су опасни по будућност народу, мјесто да сви прегнемо, да устаоце подржимо, па да и подухећа осигурамо изглед и да будућност народу обезбразимо.

Једино и исто видимо дакле у оба случаја, видимо непокретљивост народа. Има људи, који поричу то. Побуде из којих то чине, нећемо погађати, или — казати. Ми остајемо при нашем увјерењу, које ћемо у будућем чланку још боље засвједочити и то са појавима, који се данас развијају у нашем народу, особито у Аустро-Угарској, прије и послје распуста хрватскога сабора.

СМРТНИ УДАРАЦ НАРОДНИМ ШКОЛАМА У БОСНИ.

Ово што се ових дана збило у несретној Босни следило би крв од муке и јада у жилама најхрабријег духа, најмирнијег човјека, кад му рука објест љуте звијери раздира само срце народа.

Турска влада педа православним хришћанима да у будуће сами господаре са својима прилозима за народне школе. Ово је већ готов чин; ферман таковога варварскога садржаја прочитан је јавно у свим меџалима пред представницима народа православнога. Или морају затворити школе, или сваки прилог доносити влади па да она учитељима „који нису буптовници“ (ако турска влада као бунтовништво не сматра наука) из своје руке даје плаћу, и сама назначује предмете, које учитељ има предавати. Овако везирска емернама и царски ферман дословно гласи, по ријечих предпостављених власти. Ето то значи именовање некаквога турскога министра просвјете — да се паше народима петурске вјере пропину у школи предмети учења задахнути турском вјером и мржњом пакленом против власти тому народу, његову осјећању, његовим светињам, узиркос да је хатихумајумом зајамчена хришћанским народима аутономија школска и вјерозаконска слобода, и ону аутономију зајамчило све европејске велесиле. Том варварском одредбом памјењена је смрт народному животу хришћанских народа.

Сократ је знао да је правда неправда, даће по осуди својих душмана морати умријети али (ако је Платону вјеровати) ипак је послао кривичке пресуде својих душмана дуго с њима говорно, најприје казав им: „О Атињани, сад пошто сте ви учинили своју дужност осуђивши ме на смрт, а ја пошто сам се разабрао, небуди вам жао послушати ме и одговорити ми.“ — Ја се на Турке нећу обраћати, јер дивља звијер незна за племенито осјећање, него за звијерску људљивост и објест. Ја питам све хришћанске велевласти, које су толику племениту људску крв пролиле под Себастиополем у кримском рату, је ли Турска

подписала такав хатихумајум, да кршћанске школе затвара и просвјету из своје државе прогони и смањује? Јесу ли за то послале своје заступнике у Сарајево, да својом присутношћу и шутњом одобравају уништење школа, сатирање просвјете и човјечанскога напретка? Држе ли оне за поручу и провију велико начело културе и просвјете, ове основе сваке добро уређене државе. Држе ли оне да су њихови консулти зашто у Турској постављени, да подупру варварску мисију Турске, која иде на искоренуће изображене и истријебљена сваке кршћанске мисли и кршћанскога напретка? Обраћај се к родољубним уданицима нашим снажнијој и сросвјетљеној Србији и јуначкој Црној Гори, које нам увијек поручују да се трудимо уздржати и унаприједити нашу просвјету док дан ускрса нашега сване. Можемо ли поред оваке насилне и варварске забране просвјету и ширити, нека нам оне важе? Ми им стављамо на душу наше неодољиво стање, јер док нам браћи њиховој, срцу илоти њихове, Турци на овако безбожан начин с једне стране затварају школе и прогоне учитеље, с друге стране с хајдуди и десетари све нам поотимаше до гола измучена тијела. Сад од 15. Новембра до 12. Јануара извуче десетари — иза како је преко 300 душа било уапшено — у самој Посавини бајалучкога савцака 54000 (десет и четири хиљаде дуката!) а хајдуком јавним, очевидним владиним ортаком ни броја се не зна. Нема дана ни поћи, да коју кућу непоробе, кога неизребијају а многе и убијају. Од половине Новембра до 7. Јануара разбојнички арабана М. Квић од 80 на силу вјепчаних и отетих ђевојања и звијерски осрамоћених, оте 300х (три стотине дуката.) Марку Вачићу из Острасње оте 100 дуката а брата му уби; Јови Ружићу оте 24 дуката а њега рапи; Сими Стјепановићу оте 39 дуката а сину му руку одсјече. Јерусалимцу, отцу Софронију иза како му изчуна браду и нацаком га до мртва изребију, осим све што бијаше по побожном кршћанском народу сакупио. (Овај јеромонах присио је ово дана у Сарајево и предао тужбу.) На се све ово ужасно зло догађа као највеће и најпохвалније добро устријед бијела дана. То су чини најновије добе, који по кануну (паредбах) и шеријату (мухамеданском праву) пису казњиве парави; народне школе затварати, учитеље прогони, јер су они шејтани и ђинови (ђаволи и демони) захтијева државна нужда на се несмију ни ти могу тршити.

На уз све ове патрде и страхоте, безобразни орган Асим-паше „Сарајевски Цвјетник“ продрзнује се у бр. 43. казати, да је „Видовдан“ за дудницу и за вјешала кад каже: да „турска вјера испружа средство за умно изображене, што више да потражи никаква душевнога развитка, јер се начело ове религије оснива на тамном темељу, и ње коран влада и докле он допире, ту просвјети нема мјеста итд.“ Дочека ако се то може казати о турској вјери у обће, вриједи напоменути за Босну, ње поступак турске владе и одвише јасно свједочи да су варварство и турска вјера синоними.

ПОДЛИСТАК.

ТА ПАСИЈА ВОРКАНИТ.

(Приповједка против пијалства.)
(Наставак.)

Као прота дође Матија своје радосном отцу Алекси на објед, и ту се сад између мудрог старог оца, и млађаног, до првог свештеничког чина почаствованог сина, таково једно позорије догодило, које је у стању душу човеческу потрести, и грехота је, да се то у најизвртнијим школским предавањима, као тема најзрелије философије не уврсти.

Ово је пак, што треба себи сваки Србин, а особито млад човјек, да златни слови дубоко у срце уреже, пак да се по тим речима влада, као што се и прота до своје смрти подржавао; — прота је те рјечи сопственом руком забјележио, и с ким би се гођ састао, сваком би их прочитао, и опомињајући се свога мудрог оца, са сузним очима протољковао би их.

Речи су ове изговорене од Алексе, кад је радостан свога сина као проту у својој кући прихватио, и онда му је следећи савјет дао:

„Сине мој, видиш ти си данас од свештеника и од народа за проту изабран, а ти си још врло млад, да би могао разсудити, шта си данас, и како треба да се ти у свету пађеш, за то добро послушај мој један, и пошљедњи отцишки савјет: немој мислити, да од тебе није било слободнији и ваљанији људи, који су пре

На утјеху буди свој браћи нашој извап Босне, да су се све православне обшине мушки одирле овој пакленој навали и насиљу турске владе на народну просвјету у Босни, а последице јавити ћемо нашем и страну свијету у своје вријеме. Сада пак ожалостени довиђујемо Србији и Црној Гори: иди отварајте врата Јанусова, или преставите називати вас вашом браћом и сажаљивати најнесретније држављане у Јевропи! Тако пишу из Босне „Обзору“, који се узда да ће Србија и Црна Гора у колико им је могуће на дотичном мјесту подићи глас у одбрану страдајуће браће. Ми од наше стране саопштавамо сада само ово, а идући пут казат ћемо што знамо.

ИЗ НАШИЈЕХ И СТРАНИЈЕХ ПОВИНА.

„О распушту хрватскога сабора доноси „Ост унд гест“ из Загреба овај чланак:

Кад сам вам пре неколико дана наговестио да пагло распуштање сабора није гроф Лоњаји наредио, него да су шта више унионисте грофа Пејачевића и бана нагонили на то, држим да је сада време, да ту ствар отвореније претресем и да на моју тврдњу наведем факта, која не могу господа унионисте оборити.

Гроф Лоњаји искао је у почетку, да се знаће начин, којим би се осигурало то, да унионистичка странка не остане у сабору нема и мртва, да јој се наиме створи у пештанском сабору престојам положај. У дотичним преговорима дошло се постепено до тога, да се на обе стране сложи у томе, да се бар мања половина државних заступника хрватског сабора узме из постојеће владине странке, и они силни преговори од 11. до 17. јан. п. р. што су у листовима многостручно претресани тицали су се понајвише те једне тачке.

Прво је требао гроф Пејачевић као министар преговоре о поравнању у Загребу водити; при свој деликатности, која је с наше стране старом господину, чију добродушност сваки познаје, указивана, ипак је он, по свој прилици унионистима наговорен, показивао тако очевидну стрпљивост да са народњацима у додир дође, да је од наше стране директно код грофа Лоњаја питано, шта се ради; јер ми хтедохмо поштено да држимо своју реч и министар-председник имао је наше пуно поверење.

Затим дођу г. Мирко Боговић као повереник грофа Лоњаја у Загреб и донесе листу униониста, који треба да се за Пешту бирају, заједно с планом у цџу, како ће се поступати: гроф Пејачевић и министарски саветник Боговић имали су пуномоћ да све с нама утврде. Министар-председник изразио је жељу, да се конституисање дотле заустави, док се с обе стране не дође до споразумљења.

Ми смо дакле сасвим просто морали чекати. И ми чекасмо 2., 3., 4., 5., 6. јан.: ал ниједног од нас не позваше на преговор, Мирко Боговић није дошао ни у сабор ни у народни клуб, па

заслужили, да постану протом, ал сви су тебе зе најученијег, пак се падају, да ћеш ти са науком старати, — ако пак хоћеш да с науком стараш и напредујеш, у саветовањима немој држати да си ти најученији и најмудрији, и кад будеш говорио, они ће те као свог проту, и Алексеиног сина слушати, ал небудешли твоје другове, и старије људе саслушао, и њихове речи мудро измјерио, и шта ти они боље рекну, тога се подржавао, — они ће ти се за леђи смијати, а ти ћеш важност код њих за на вјек изгубити. „Кад пролазиш кроз Пурију, свуда ће те срдачно и гостољубиво дочекати, и свугди ће те са вином понудити, — сад узме Алекса једну пуну чашу вина, — а ти прве године, оволико испи, — одпије с једног прета, — друге године оволико, — одпије с два прета, — треће године опет оволико, — одпије до полак чаше, и тек четврте године мошеж пуну чашу испити, и колико хоћеш пити а народ и сваки ће, догођ будеш жив, казивати: паш проту не пије!“ — па ти се поћеш пропити, и за свагда ћеш остати, научен, mudar и трезвен човјек, а у свештенству први и најбољи прота.“

Чувиши ове мудре и простосрдачне Алексине ријечи, тако су ме се срца коснуле, да их ја никад заборавити нећу, сваком сам их брату Србину казивао, и желио би, да их сваки Србин добро позна, и да се од њих користи, као што треба добрим синовима, да се од савјета својих родитеља науче.

Мени се самом доспа једна прилипа, да

и на улици је сваки намером избегавао.

Ми дакле и опет учинити. Један од наших у Пејачевића директно и лично има налог из Пеште, да отвори поразумљења с нама Г. министар је карактеристички одговор, да оп о таком налогу, и окрене дотичноме леђа.

Па и само то не нашање није нас одвратило, да наше помирљиве намере не наставимо; у Пешту одправисмо саопштај о томе, и бан Бедеквић добије поново 6. јан из Пеште телеграфским путем налог, да све употреби, да народњаци приме листу саборских заступника, коју је гроф Лоњаји саставио; а дотле да се сабор не конституише.

Међутим су верификациони одбори давно своје послове довршили; народњаци су — да би опет своју помирљивост показали — све мале и погрешке при неким изборима где су унионисте у већини превидили и нису се изразили противу ниједнога избора; само Тит Бобић, један од најумеренијих владиних присталица буде не оверовљен, јер је повреда закона била очевидна и није се могла никако загладити.

Ми дакле држимо, да смо дали све могуће доказе наше поустљивости и приступисмо конституисању сабора, чему ни с које стране не беше сметње на путу; а с друге стране нису ни Пејачевић, ни Бедеквић, ни Боговић никаква корачка чинили, који би се могао тумачити као намјера да се с нама преговара.

Да се конституисање није ништа учињено, да се укресе планови грофа Лоњаја, то је очевидно. Говор председника Мажурапића, којим је сабор отворно, био је ново јамство на наше „лојалне“ намере; па при свем том било је то доста, да би бан своју чисто формалну савест угушио, да срцу пусти на вољу, т. ј. да сабор распусти.

Ми сажаљевамо тај чин, не ради нас, јер ми при томе губимо највише по године времена. Ми га сажаљевамо ради грофа Лоњаја, чије су се лојалне намере његовим потчињеним у њиховом сопственом интересу осујетиле; ми га сажаљевамо ради мира, који је опет на дуго време нарушен, ако не за навек уништеп.

Како сада стоји хрватско питање, види се из овога чланка „Обзора“:

Господа Крестић, Мразовић и Вончина вратиле се сипоћ из Пеште, привидно без никакве резултата у оном важном послу рад којег су тамо ишли, у истину како њихов труд није остао без плода за народну ствар.

Одређен и напречац изведени распуст сабора, којему нема пара ни паметара у повјести парламентарности хтјели су противници народа о правдати и испричати пабацавањем кривље на саборску већину, нарочито на ону петорицу, која су меморандум саставила и потписала. Зна се до душе, како су пађарони од уплива већ сустрадап пошље избора говорили, да ти избори нису изјава народне воље, да ће се сабор рад

дознам, како је у стању пијалство човјека у зло бацити и упропастити, мени је човјек, с ким се то догодило сам приповједао, ја сам ту приповједку добро запамтио, ал му писам вјеровано, докле па туђем језику сходну овој приповједки, под насловом „Споменици једног ципелара“ нисам читао, и ово, можда је баш мој човјек, оним језиком, којим је најбоље разумјевао, на свјет издао, ал будући, да се у споменицима много којешта испићено налази, што ја од страдалника нисам чуо, то ћу само исприповједати догађај како се збио, и како сам из његових уста слушао.

* *

Године 1847 у оним плодним и даљним пределима Угарске, кои на рекама Тисе и Дунава леже, и који је предјел допије прозван: Српским Војводством, ал после 12 година опет Угарској утјелован, — осим Книнде и познатог Велико-книндеског котара (дистрикта) овладава је врло оскудна година, пак су из тих крајева многи људи дошли у Книнду, — престолницу котара, гдје живе преко 16,000 чистих овејаних Срба, а у цијелом котару налази се до 50,000 српских душа, — да се гладни заране.

Ја сам исте године први дан Духова из цркве кући дошао.

У ходнику пред вратима моје собе, стајао је један око 30 година стар човјек, у чистом свечаном оделу, и кад ме смогрио, смешени се дочекао ме; ја сам примјетно, као да ми је

спустити, чим се отвори, паце и сами сабори касирати. Кривна је дакле била у том, што је наша странка вољом и правом народа добила што је ова већина вјерво хтјела служити земљи и народу, а не бити савјешан махедук владајућој господи. Уза све то, када су распустили сабор, како се кривна ни један распустила није смисли, баца се кривна на петорницу, да није испунили бити испунили могли, што су у Бечу обћали, нарочито како да су у дулавој пакани тако свој меморандум у обћеној форми саставили, да се неможе знати ни ово ни оно, што у себи садржаје.

С тога када је гроф Лоњај, упућен о сплеткама, које су сироводиле расцупет сабора, хрватске народњакс замолно, да опет дођу к њему на савјет и договор, прем да су звали, како јавно мњење, увријеђено расцупет сабора, неодобрава њихов полазак у Вешту, добро су мислили, да ће више него срдитости моћи послужити доброј ствари, ако још пошљедњим овим кораком одбију с народа и саборске већине и најмању сумњу, да не желе за обе краљевине и цијелу монархију користне и повољне нагодбе.

Ово су желели постићи, за други који успјех није било наде.

На су ово и постигли. Јер у изобично дугој конференцији од 2. Фебруара, идући с грофом Лоњајем и министром Керкаполијем од тачке до меморандума, разлажући и препирући се мало не цијели дан сложиле су се обе стране на толико у једном програму, или рађе у нагодби, коју је сам министар Керкаполи редигирао, да је још само требало с обичних страна под њу потпис изјавити. Што је она садржавала, доћи ће скоро изјавити.

У то су доба довијели сви без изнимке органи уг. владе и деаковске странке радостну вијест, да је нагодба пошла за руком; да ће Драгутић мл. Михаловић бити баном. Ти органи могли су те вијести имати само од оних министара, који су у конференцији погодбу склањали.

Паша су дакле народњаци свој меморандум, прије толико озлоглашаван, таквим условима прецизирали и определили, да су министри гроф Лоњај и Керкаполи на њих пристати могли и обћали на њих пристали.

Међутим се је у Деаковском клубу плело и кучало на сваку руку. Гроф Ладислав Пејаичевић, Коломан бан Бедеквић и поподашњи Демостен Стјепан Хервоић нису обћали с министрима, алу с тим више копали и ровали околу Деака и његове војске. Док су министри гледали пронаћи с хрватским народњаци споразумак, који би могао зајамчити оним земљама слогу и мирни развјетак, јак су они дали у Хрватској створити сабор, припремају садању нагодбу и узрјано стање не само уздржати, него и сузит, дапаче можда са свим докинати аутономију хрватску, вако је по жељи једнога пресвијетлога господина.

њешто рећи хотјео, — ал ово никако од смењива изустити није могао.

Да га из забуне изведем, почнем тихим гласом: „Пријатељу, мени се чини, да ви мене познајете, и као да одавна замном чекате, опростите ми, јер ја сам био у цркви на Богослужбу, а ја не могу да се вас опоменем, биће те дакле тако добри, да самном у собу уђете и кажете ми, ко сте?“

Мом човјеку као да су сузе у очима засвјетлиле, — уздице му задрктале и једва чујућим гласом протвори: „леба“ — пак се опет насмеје.

У таквом жалостном стању, видити веселе и смејање, на другом човјеку учинило би хрђав утисак, ал на овом било је, да га човек мора сажалити.

Ја при свем том, држећи се спољашње пике строго озбиљности, речам му: „Мени се чини, да сте се ви пре постарали за наштак, пак сте се носле сјетили глади?“

Са господи у очима смејући се постави страпац: „Господине, ја осим воде никакво друго пиће не пијем, од мјесец дана нијесам окусио топла јела, а данас је трећи дан, како ништа не једем, пак ако ми повјерујете, — с Богом,“ и с веселим лицем окрене се да одлази.

„Станте пријатељу, — викнем за њим, — ви сте данас мој гост!“

Весело окрене се старац и без даљег оклевања, прими понуду.

Управ до нове хране задржао сам га у својој кући, и за све то вријеме, осим воде ни-

Свака угарска влада сависи о милости и вољи саборске већине, а Лоњај тим мање смје штогод извести проти њезиној дозволи, што се и другчије знаде, да га Деак и његови људи нису драге воље за председника прихватили, те су му већ више пута сначке подметали, а најрађе му Деак и његови, где се ради о хрватској ствари. Деак и његови клуб учинили су пресију на цијелокупно министарско вијеће, те је ово изјавило да се не може оно прихватити, о чем су гроф Лоњај и министар Керкаполи изрекли, да се прихватити може. То јест, да се могу прихватити тачке нагодбе, ал да се до избора не може мијењати влада.

Зловољан и снужден, како осјећајући, да се овај ударац њему намјењује, дошао је сам гроф Лоњај хрватским народњацима изјавити, да се њихов међусобни рад нећима, да се с њим разстаје у пријатељству и да може други пут поћи за руком, што није пошло сада.

Није ли могао гроф Лоњај, ако је одртно мислио и радно, у овом послу развити већу енергију, није ли и он у цотаји гојно пиду, да ће будући избори створити Мађарима повољнији сабор и донијети вестнигу за ревизију нагодбе, ми о том нисмо вртни праведан суд изрећи.

Паша су народњаци изнудили своју патријотичну дужност, када су пружили руку на скрајном понустљивости изведиви споразумак, како би овој земљи повратили потребиту слободу кретања и потребите увјете устављена стања, добре и снажне управе, напредка школства и обће мирна и стална развјетка. Паша народно-уставници учинили су своју себитну дужност, када су за своје одржање вркали деаковски клуб, пека недовољно споразумка.

Деаковски клуб, изнудио је своју мађарску дужност, што је надајући се по обећавању грофа Лад. Пејаичевића повољним за Мађаре избором, на грофа Лоњаја пресију чинио.

Гроф Лоњај изнудио је своју дужност парламентарнога министра, што се је покорио одлуци своје саборске већине.

Сада само још остаје хрватски народ, који исто тако своју дужност испунити има, ако хоће, да сам себе, да свој живот, да свој иметак, своју слободу, своје поштење одржи и спаси.

Његови противници гоје богумрску паду, да ће он код будућих избора бити страшна безпримјерна кукавица, те избрати својом вољом и властитим гласом такве невриједне заступнике, који би за своју корист њега и његово добро издали.

Та богумрска пада пеће се изгунити, јер се испунити неће и неможе.

Д О П И С И.

ЕРЦЕГ-НОВИ, 26. Јануара. — Има већ неколико времена да се нико из ове околине нејавља „Црногорцу,“ те би се могло помислити да смо заборавили на њега, или да се нема шта јављати, или да смо пали у очајање видећи шта се ради са бједним пашним народом свуда

каког другог пића окусно пије, а тако је био пријатан и весео, да је све у кући оживио и у њеко ново задовољство обукао, — ми смо се сви с њим, само веселили и радовали.

Све до пошљедњег дана, његовог у кући бављења, нико није знао од куда је, ко је, и шта је? а сви смо га звали „приљ тана“

Ово је име он сам себи нађепо, приповједајући како га у његовом вилајету сви тако зову.

Нисмо знали ни ког је позва, ни заната, тај човек, јер кад би се десиле ту гајде, он би зграбио, пак би у њима свирао, као најодбрапцији свирац; у тамбуру, ударао је као најбољи тамбураш, говорио је све народне језике врло добро, сашно би ма какву музику и женску халџицу, закрпи цизму и ципелу, сад опет напречап спјева, јесом, идеље и начиви за дједу лијепа кола, — и знао је не само сваку мајсторину ово заната, већ тако се исто разумјева у вртовима и на њиви, а по њеки пута написао је сиромашним људима молбе и тражбе, из којих сам се увјерио, — јер то је и мој занат био, — да се и у судским стварима врло добро разумјевао.

Сваки час је наваљивао да одлази, говорећи: како није рад ником на терету бити, ја сам га искрено увјеравао, да ми не само на досади није, већ тако пријатан и од неизказане користи за кућу, да би га најрадосније цијелог живота при мени задржао.

Напошљедав рече ми: „Сад је нова храна

на све стране. Јер ако бацимо поглед по земљама Аустро-Угарске царевине у којима наш народ живи, видити ћемо да је свуда зло и наонако. У нашој дичној Војводини, Мађари гоне српски народ и раићерују га бајонетима по улицама Невосадским. У кривој војничкој Граници мало су Мађарима оне густе шуме, па топлете српском крви, него хоће јадном Србину да згуле и кожу са леђа, и то све под видом братства и ради благостања народњег. У Хрватској неслуша се народње, него Мађари позивају неколико великаша и њима праве уговоре и договоре, како ће јадан народ што већа стегнути. У Далмацији Влада се игра с народом „посланица.“ —

Па кад је овако у Аустро-Угарској, тобож просијечној држави, онда што ћеш да буде у Турској? али даље нећу да позлеђујем раче нашег бједног народа, него ћу прећи на Боку. Да видимо шта се по Боки ради? Овђе ми се на првом мјесту истиче пред очима питање: шта раде наши посланици у Бечу? па ово одговорити тешко би било, зато одговор остављам њима, јер они ће знати најбоље какву ролу у Бечу играју, те ће својим бирачима свој рад извијети на видик. —

Па другом мјесту одма долази питање: шта би од толиких обећања од Владе, али да пагајам. Влада је разнисидала то обћинама Бокешким и јавила још у почетку прошане године да ће установити школе у сваком селу и то она да ће дати треста форинти сваком учитељу на годину а народ пека придода стотину. Овај предлог примила су сва она села, која су била у стању придати горе речених сто фор.; а она која нијесу била кадра молили су да би Влада то придала. На при свијема одлукама и можда се седа остана. Прозеца да јеца без учитеља, обећања остане жалова, то јест школе остане на хартији. Истипа на Кривошијама саградила је Влада стан за школу и учитеља, али у њему станују војници, те се они вјежбају оружју мјесто што би јеца перу! Дакле као што се види, школе и учитељи ту су, народ је задовољан на доста. Али јест! мисли пеко да народ не види куд се смјера, али се дуго вара, јер народ само мучи, на гонети шта се ради и кад дође вријеме проговорати ће он коју. Из свега изгледа, као да је влада хтјела замазати народу Бокешком очи, пошље опијех догађаја, те му обећа школе, путове и остала пободшања, а сад мјесто школа и путова одређено је у Бечу 200.000 швор. да се зидају куће и болница војничке и то за Котор сто хиљада фор., за Будва осамдесет а Ерцег-Нови двадесет. Рећи ће когод, боље е то него ништа, бар ће се новац потрошити у Боки и добиће народ коју пару да плати порез, да немора из страног свијета доносити да рани своју породицу и плаћа памете. Зато и ја кажем да је боље, али мада је ту корист, јер народ остаје без школа а новац ће се потрошити у залудне зграде, те ће народ опет морати ићи по мору и крају да тече кору хљеба да прерапи себе и породицу.

присијела, и ја морам ићи у свој завичај да се побринем како ћу ужитак сабрати.“

Једва узем себи слободу и замолим га, да ми се каже: ко је, шта је и од куд је?

На ово ми он одговори: „Другом то неби учинио, ал видећи, да ви мене од толиког времена у вашем дому тринисте, и сматрасте ме као нашег најбољег пријатеља, — вама ћу приповједити цијело моје „житије“ јер ви ћете умјети расудити и увидити, с каквом је горком судбом нијанство скопчано, да је у стању најпоштељивог и најбезазлебљивог човјека упрости.“ — Пак постојано у веселом расположењу, а непрестано шалећи се, почне као што шљеди приповједати.

Частно ми је име Атанасије Воркапић. Дошао сам на свијет послје рођења Христовог на 1816 година, и то баш у оно доба, кад су сви људи у Европи, Азији, Африци, Америци и чак у Аустралији исчекивали, да ће суд Божи настуити, и да ће овај убави свијет пропасти.

Ја то нијесам знао није. ал сам од други људи чуо, да је за исту годину пека будала написао календар, и ту означио: како ће свијет 16. Јуна сурдумисати се.

За то су тај дан сви људи невесели били, плакали су, молили се Богу, и непрестано од бриге и страха били су као запешени.

Управо ни данас не могу да поњам, зашто сам ја баш тај дан морао на свијет доћи, и то баш у селу Дероњи, у Бачкој родити се, и за што сам се смијао?! (Наставиће се)

Да је среће, као што је пије, Бокезу не би требовало излазити изап своје постојбине, него би имао рада и живјења код своје куће будући да је природа тако богато обдарила Боку у сваком погледу, да јој мора и Талија завидити, али залуду и Босна је богата земља, па бошњак жели кору хљеба.

Сад да вам јавим коју из мјеста: Овијех дана било је овђе једно одјељење ратних аустријских бродова, међу којима велика нова оклопјача Вис, они су преко јуче изашли да крстаре по сибем мору, али незна нико зашто, то је тајна. Овђе ми је пала у око једна те је незнам разтомачити, још о трагу три године издала наредба, од Високе Владе на све аустријско трговачко бродовље, да сваки мора у напријед посетити заставу Аустро-угарску, ко је не метне платиће глобе хиљаду форинти. Ову наредбу многи испунише а рјечани једва и дочекаше, те се данас вије застава Аустро-Угарска на трговачким бродовима готово цијеле Далмације. Једини, који се одуријеше овој наредби, то су бокешки канетани, они је не шеше метнути на своје бродове, говорећи петреба нам одријена застава, те се данас разликује бокешки брод од другог Аустријског по застави, овђе приличи ова изрека: „једна земља а два господара, једна раја два харача даје!“ Дакле ово је што немогу разумјети: како се могла издати наредба да трговачки бродови морају посетити „окриљену“ заставу а ратни не? Или зар хоће Њемац да тиме замаже очи Маџару, па да му рече: е гле, како си ти срећан, твоја се застава вије по цијелом свијету. Што се пак тиче нас Бокеза, мислим да је све једно, то по врагу, то по шји.

Још да вам јавим да је о трагу неколико дана изабрапо ново иреставништво ове опшине; за начелника изабран је г. Ђуро Војновић, а присједници су: гг. Мићо Русовић, Шпиро Гојковић, Данило Пилић, Сташко Шимрак, Ганго Петровић и Мато Ђучић, сви су познати родољуби, те се уздамо да ће се заузети за добро народље. У исто доба изабран је за тајника Јово Накићеновић.

Напоменути би овђе било да су Павлици намислили подићи стару цркву у граду, задужбину српских краљева, коју су Турци разрушили још при заузимању ове вароши.

(Л. П.) **КАРЛОВАЦ**, 15. Јануара. — Не могу, да јавно неспизесем орамоту некихјех несретника, која им паде на срамотни образ једнијем догађајем у овоме граду. Два три дана послје по цијелој Јевропи познатого незаконитог распуста хрватског сабора, освауше овђе све ћирилицом написане „фирме“ блатом замазане. Колико је овај каљави посао по себи „ништарија“, ипак га не можемо немарно прегутати, и морамо се заштити: ко је то учинио? и шта је с тимјем хтјео да постигне?

Колико овај родољубиви град познајемо, па ако прем још по нешто овђе заосталог језуитства имаде, који се код свјеснијег грађанства губи, то ипак неможемо ову сумњу на овдашњу публицу бацити, него морамо исту са поуздањем пренијети на кљанку мађаронске странке, која пакаљује оваквијем недјелма овдашње Србе озлоједити, да би се исти од народне странке одцијепили предстојећим изборима. Тако бар многи код нас тумаче оно неваљалство. Но ако је збиља тако, онда су се те кукавице љуто превариле.

Јесте да Србин љуби и поштује своју ћирилицу и њу ће увијек бранити као што је оно и Милетић годину дана одлежао за њу у Вацу. Али нијесу погодили они несретници, да онијем гаднијем начином изазову Србе против своје рођене браће, који се латиницом служе, и то данас да изазову, кад једна и цела борба објима претстоји, и кад у истој борби једнима без другијех побједи нема. Међусобно трвење нас је све скупо стадо до данас и та штета научила нас је, да се братски љубимо и да заједнички радимо, а да се оставимо бесплоднога и штетнога трења. И браћа Хрвати овако данас мисле, и за то се небојимо, да ће и какве вјештије и веће замке ту слогу нашу порушити, а камоли ове сокачке лакрдије, које Срби презиру равнодушно, и ако им се па светињу блатом баца, јер знаду, да оно поганство није од људи, јер људи нијесу ни кадри онако што учинити, него нељуди, каквијех се само у стану мађаронском ваћи може.

Оволико нека се само зна, шта је неваљалство у стању учинити а ми очекујемо од

нашега грађанства, да ће прекрети ове ништавнице, а са својом правом браћом да ће се љубити и с њима заједно извојевати народу слободу и бољу будућност постојало бранити и заступајући права и достојанство његово.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Женски рат.) У слободној Америци бивје се љути бојак. У том боју негина, да се није ни кани крви пролило, али тим више црвила. Тај бојак тим је занимљивији, што га жене бију међу собом. Американке теже за тим, да стеку у држави сва права, која уживају и мушкарци, а особито боре се и за то, да им се да право на избор, т. ј. оне ће само да им је слободно бирати, него хоће, да могу бити и изабране. Ако им борба уроди добрим плодом, може се лако догодити, да ће још и каква Американка сјести на предједничку столицу сјеверне американске републике.

(Нешто из статистике.) Услед података чувеног Бразелв-ја иде на 100 становника у Русији 25 коња, у Данској 23, у сев. Немачкој 12, у Шведској и Норвешкој 10, у Аустро-Угарској 10, у Пруској 9, у Енглеској 8, у Француској 8, у Нидерландији 7, у јужној Немачкој и у Белгијској 6, у Швајцарској 4, у Шпањолској и Италији 2 коња, и т. д.

У појединим крупњинама Аустро-Угарске броји се: У Галицији 612.222, а на 1 квадратну миљу 449 коња, у Угарској 1.569.823, а на 1 квадратну м. 421, у Хрв. и Слав. 130.358, а на 1 кв. м. 389, у Крајини 207.451, а на 1 кв. м. 356, у Моравској 130.486 а на 1 кв. м. 338, у Шлеској 26.259, а на 1 кв. м. 295, у доњој Аустрији 85.602, а на 1 кв. м. 246, у горњој Аустрији 48.739, а на 1 кв. м. 234, у Ерделу 207.421, а на 1 кв. м. 196, у Буковини 33.915, а на 1 кв. м. 187, у Штајерској 62.290, а на 1 кв. м. 160, у Коруској 23.787, а на 1 кв. м. 132, у Крањској 30.753, а на 1 кв. м. 120, у Салцбуршкој 12.830, а на 1 кв. м. 104, у Далмацији 22.006, а на 1 кв. м. 99, у Петрији 9.547, а на 1 кв. м. 70, у Тирољској 17.866, а на 1 кв. м. 35, у земљама под крупом св. Стевана 2.095.055, а на 1 кв. м. 358, у цислтанавским земљама, 1.264.821, а на 1 кв. м. 238. Свега 3.389.876, а на 1 кв. м. 300 коња.

Даље има у Аустро-Угарској 63.415 магараца, а сразмјерно највише у Далмацији, наиме 17.758. У Истрији и Тирољској има по 2000. а у Далмацији преко 6000 мазага.

(Како је Суваров аванзирао,) приповеда словенска Зора овако: Прије почетка францезких ратова у Италији, где си је генерал рус. Суваров стекао неумрних заслуга, предложила Катарина II., да се имају неки генерали и частици поставити у стање „инвалида“ то јест у пензију, а међу њима бијаше и Суваров. Чим то Суваров зачује, оде у Петроград и пријави се за аудијенцију, коју је одмах и добио. Ступивши у дворану пред царицу, прође горе и доле по дворани те се паслови о своју сабљу с пригњеном главом. Царица знајући добро маниере свога генерала, прими га за руку, ван да би га хтела изравнати. У тај час скочи Суваров повисоко те уздицише: „Тко ће што против мени, кад ме свијетла царица главом подиже?!“ То се царица тако допало, да је Суварова позвала на поподашњу свечаност у царски врт, где је Суваров по ребљаку у лађици царицу возао. Приповици в обали, скочи Суваров с лађе преко пар корака на обалу тако, да се царица престрашила и повикала; да ми премилостиво изволи опростити, хтедох само показати, да „инвалид па напиру“ може још јако добро скакати. — Још истога дана ступи Суваров опет у активну службу, те је, како је познато, дично прославио себе и своју царицу.

НОВОСТИ.

— Из Сарајева јављају, да је тамо откривена велика зајера од самјих Турака. Узрок зајере паводи се то, што влада хоће да одузме црвена добра. Многи су затворени.

— Турска влада забранила је извоз хране из Босне и Херцеговине, јер се боји глади.

— Огулинска регименска команда наредила је истрагу због веленздајства против Трујића, једнога од вођа раковачкога устанка.

— Ту скоро умро је славни италијански родољуб Чвинини, уредник једнијех новина.

Он је био пуки свромах. И сада се за поображење сина његова купе у цијелој Италији прилози. И руски краљ приложио је на то 1000 лира. На много шта у страноме свијету, па и на ово могли би се наши богаташи угледати.

— Гроф Шамбор, који је рад да нестане републике, па да се поине на пријесто француски, излази из проглас на народ, у којем му златно брда обећава. Тако обично раде они, док се једну на пријесто.

— Шпањолска скупштина је распуштена. Републиканци се живо спремају, да добију већину. У Шпањолској је тешко то, а праведно би било, јер мала републиканска странка шпањолска доста заслужује свако признање, што се тиче њезине чврстоће, слоге и одважности.

— Прошле године било је у Русији на жељезницама у свијема несрећнијем случајевима 239 мртвијех и 373 рањенијех.

— У Букарешту је био необично јави земљотрес, који је 45 секунда трајао.

— Далматински намјестник Родић борави у Бечу и више пута разговарао је с појединим министрима. Ласер да је тражио од њега потанка извјешћа о политичком стању у Далмацији, а Родић да се увједи из пријатељскога сусрета министара, да га неће покренути из Далмације. То би могло посвједочити и именоване досадашња привременог равнатеља хрватскога препападнама у Арбанасима, за дефинитивнога равнатеља истога завода. Родић препорочио је министарству најтоплије далматинску жољезницу, ради материјалнога непредња и развитка тако силно запемарене до сада земље, и да су му учили најбоља обећања. Обећаје се увјек, али се жалибоже никад нешвринује што се обећаје.

— Војни министар портин поднио је, тужбу штампарској власти у Цариграду противу „Леванта Хералда“, што се овај лист усудио предати јавности устуне, које турски војници усред престолнице чине. Али уредник реченог листа није се дао заплашити: он је позвао обштинство да јави све, што зна о овим нећелима солдатске. Сада се читави ступци ових пована пуне таквим извјештајима, који се осипвају на фактима, и уредник ће морати најмити амахале, да му попесу све доказе, које је скупно да их сулу преда: толке је доказе добио! И ту још ч. Есад-паша смије тужети се „на неправичност јавних органа штампе?“

СЛАВЕНСКИМ ПРИЈАТЕЉИМА.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

СЛАВЈАНСКИ МИРЪ — НА КУ SVET

зове се пов часопис који је од нове године почео излазити у Прагу на руском и чешком језику. Излази два пут мјесечно у свезкама око 5 велики штампани табака (120 годишње) и кошта за Прву Гору, као и за Аустрију годишње 6 фор., годишње 3 фор., тримјесечно 1 фор. 70 нов. за оба (руско-чешко) издање.

У садашње доба о потреби и важности листа који ће све обштелавенске интересе поједнако заступати, мислимо да је излишно говорити, а „Славенски свет“ доносиће извештаје у сваком погледу о пародном образовању, политици и пародној привреди свију Славена поједнако.

А пошто ћемо допосити што подпунију славенску биографију, то се обраћамо свима српским списатељима с молбом: да би нам изволили послати по један примјерак од свијех издања, јер ће с тим не само помоћи да једна обшта ствар савршенија изађе, по користће и себи пошто ће се за њихово издање знати по целом Славенству.

Први свезак нашег часописа садржава: Реч читаоцима. — Михајлу Петровићу Погођину. — Изравњање с Хрватском. — Русија и Србија (доп. из Београда). — Славенски универзитет у Аустрији. — Дубровачка драма. — Народни обичаји у Славена. — Руски памфлет о Хусу и Чесма за његово доба. — Узрок крвине код Срба. — Народно позорште у Загребу (допис). — „Kde domov tuj“ чешко народна химна у Русији (доп. из Москве). — Чешко друштво за експорт и импорт робе у Прагу. — Свилодјелство у славенским покрајинама. — Писма уреднику. — Преглед.

Предплата се шаље управо на Администрацију „Славјанског мира — Slovansky svet“ v Praze, Vaclavske na mestí n. 63.